

Ülkər Azad qızı Nəbiyeva ⁸

TÜRK EPİK TƏFƏKKÜRÜNDƏ ADVERMƏ RİTUAL MƏRASİMLƏRİNİN MİFOLOJİ – DİNİ QAYNAQLARI

Giriş. Dünya xalqlarının mifik təfəkkürünə görə, hər bir şəxsin və əşyanın adının olması onun mövcudluğunun əsas göstəricisidir. Şumer miflərinə görə, yaranışda əvvəlcə heç nəyin adı olmamış, sonradan müdriklik və Su Tanrısı Enki hər şeyə ad vermiş və dünya yaranmışdı. Mənbələrə görə, kainat adlandırma (nominasiya) yolu ilə yaradılmışdır. Həmin lal və səssiz olan, nə yer, nə də göy yox ikən başdan-başa sular aləmindən ibarət sonu olmayan bu dünyaya adlandırılaraq, yəni sözlə mənalandırılaraq yaradılmışdı. Çünki adı olmayanın özü də mövcud sayılmırdı [2, s. 14]. Beləliklə, ad mifoloji düşüncədə başlanğıcı olanı mənalı edən və bu baxımdan mövcudluğu da şərtləndirəndir [11]. Türk xalqlarının mifik düşüncəsində ailə dəyərlərinin kontekstində nəsilartırma, övladın dünyaya gəlişini şərtləndirən amillər, o cümlədən doğulan uşağa ad verilməsi mərasim sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Həmin dövrlərdə verilən adlar təsadüfdən yaranmamış, hər bir adın mifik və real mahiyyəti əsas götürülmüşdür. Mifik düşüncədə ərinin ad alması onun sanki "yenidən doğulması" kimi qəbul edilirdi [12]. Qədim türk cəmiyyətində hər bir şəxsin yeri yaşı, statusu və cinsindən asılı olaraq müəyyən edilirdi. Hər bir fərd təbiətin, başqa tayfaların hücum təhlükəsi ilə üzbəüz qaldıqda yalnız güc-qüvvət sayəsində yaşamağın mümkünlüyünü dərk etdiyindən baş kəsib, qan tökmək köçəri qövmünün yaşayış qanununa çevrilmişdi.

Əsas hissə. Türk etnik-mədəni ənənəsində etnoqrafik cəhətdən adqoyma mərasimi "Kitabi-Dədə Qorqud" oğuznamələrində baş kəsib, qan tökməklə əlaqəli şəkildə təqdim olunur. Oğuz cəmiyyəti üçün adqoymanın vacib şərti cəngavərliklə yanaşı ərinin ictimai fərd kimi tanınmasıdır. Oğuzda yay çəkməyən, ox atmayan, bir sözlə, hər b sənətinə yiyələnməyən gənc igid sayılmır. Oğuz eli, hətta valideyn belə övladı ilə öyünür. "Qazan xanın oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu" boyda Uruz atasının ona baxıb ağlamasının səbəbini soruşduqda Qazan xan oğluna deyir: "...On altı yaş yaşladın, bir gün ola, düşəm öləm, sən qalasan, yay çəkmədin, ox atmadın, baş kəsmədin, qan tökmədin, qanlı Oğuz içində çöldi almadın... Yarınkı gün zaman dönüb, bən ölib sən qalı tacım – taxtım sana vermiyələr, -deyü sonımı andım, ağladım, oğul!" – dedi" [6, s. 68-69]... Yəni, oğuz cəmiyyətində igid yalnız baş kəsib, qan tökmək sayəsində ad alıb, cəmiyyət və hakimiyyət strukturunda yer tuta bilirdi. "Dədə Qorqud" un bir neçə boyunda buna bilavasitə işarə vardır. "Uşun qoca oğlu Səgrək boyu"nda deyilir: "...Məgər xanım, genə bir gün bəgləri basub oturacaq Tərs Uzamış deərlərdi, Oğuzda bir yigiti vardı, aydır: "Mərə, Uşun qoca oğlu, bu oturan bəglər hər biri oturduğu yeri qılınc ilə, ətməgilə alıbdur. Mərə, sən başımı kəsdin, qanımı tökdün, acımı toyurdun, yalınıcığımı tonatdın! – dedi. Əgrək aydır: "Mərə Tərs Uzamış, baş kəsib-qan tökmək hünərimdir?" dedi: "Bəli, hünərdir ya!"... [6, s. 110]. Dastanda "Baybörənin oğlu Bamsı Beyrək boyu"nda da baş kəsib, qan tökmək yolu ilə ad almağa birbaşa işarə vardır: "Ol zamanda bir oğlan baş kəsməsə, qan dökmsə, ad qomazlardı" [6, s. 53]. "Dədə Qorqud" dastanında adqoyma missiyasını ruhlar aləmi ilə bağlı olan Qorqud Ata yerinə yetirir. Deməli, advermə funksiyasını ilk vaxtlar yerinə yetirən tayfa ağsaqqalları, şamanlar, həm də kultun icraçılarıdır. Bu ənənə qəbilə quruluşunun ən qədim görüşləri ilə, advermə funksiyasının yalnız qəbilənin hüququna daxil olduğu dövrlə bağlıdır. Dastanın boylarından göründüyü kimi, qəhrəman öz hünəri, bacarığı və döyüşkənliyi ilə ad ala bilər. Mənbələrə görə, Türk xalqlarının əksəriyyətində, o cümlədən oğuzlarda övlada iki ad verilirdi. Ümumiyyətlə, ilk ad uşağa ata-ananın, yaxın qohumların arzu və istəyi ilə qoyulurdusa, əsl ad - ikinci ad fərdin cəmiyyətdəki fəaliyyəti, şücaəti, qəhrəmanlığı müqabilində verilirdi. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarından aydın olur ki, oğuz igidləri əsl adlarını döyüşlərdə şücaətlərinə görə qazanırlar, ailədə ona xitab edilən isim isə gerçək ad sayılmırdı. Qəhrəmanın adını bilməklə onun kimliyini müəyyən etmək mümkündür. Qəhrəmanların müəyyən cəngavərlik dəyərlərini qazanmasını fəvqəltəbii aləmlə bağlı olan Dədə Qorqud təqdir edir. Advermə motivinin mifik mifoloji səviyyəsini şamançılıqla bağlayan alimlərin fikrincə, vergi alan adamın mərasimdən sonra ad alıb şaman olması, dastanda qəhrəmanın yeni status qazanması ilə üst-üstə düşür. Bu, oğuz igidlərinin - Buğacın, Beyrəyin və Basatın Bayandır xanla xanın divanında tutduqları yer ilə təsdiqlənir. "Baybörənin oğlu Bamsı Beyrək" boyunun adqoyma ilə bağlı hissəsində Dədə Qorqud deyir: "...Sən oğlunu "Bamsam"deyü oxşarsan; bunun adı Boz aygırlıq Bamsı Beyrək olsun! Adını bən dedim, yaşını Allah versün – dedi" [6, s. 54]. Dədə Qorqud burada igidin sonrakı taleyinə təsir edən adı verir, hətta onun atının rəngini də təyin edir. Dastan mətninə görə, adqoyma dastanın üç boyunda – I, III və VII oğuznamədə həyata keçir. Advermənin Dədə Qorqud tərəfindən keşirilməsi də təsadüfi olmamışdır. Belə ki, dastanda "Dədəm Qorqud gəlsün, bu oğlana ad qosun" ifadəsi adın Tanrı tərəfindən verilməsi və ruhlar dünyası ilə bağlı olan qam-ozan vasitəsilə gətirilməsi inamına istinad edir [8]. Bu isə qəhrəmanların möcüzəli, qeyri-adi dünyaya gəlmələri ilə şərtlənir. Həmçinin Oğuz bəylərinin "Bu ad bu yigidə qutlu olsun" alqışı da yeni adın igidə düşərli olmasını şərtləndirir. "Dədə Qorqud" da baş kəsib, qan tökməklə səciyyələnen adqoyma mərasimindən aydın olur ki, oğuzların tarixində, ümumiyyətlə oğuz cəmiyyətində oğlan uşaqlarına rəsmi ad 15-16 yaşlarında qoyulurdu. Eposun strukturunda bu element motiv, rekonstruksiya olunmuş ritualda isə hadisədir. Məqsədindən asılı olaraq bu hadisə ritualın əsasını təşkil edə bilər. Belə ki, advermə ilə bağlı ritualın mövcudluğu eposda öz təsdiqini tapır. Əlbəttə, arxaik epos ritual ünsürlərini özündə ehtiva edir. Ona görə də digər arxaik ritual kimi advermə də bir ritual kompleksi kimi mətnə müşahidə olunur [4]. "Kitabi-Dədə

⁸ Bakı Dövlət Universiteti, professor. ulker.azadqizi@mail.ru

Qorqud'da advermə motivi arxaik ritualın daxilində müşahidə olunur. Əslində "boy"un strukturunda yer tutan bu ritual elementinin yaşı çox əskidir. Belə ki, bu tipli örnəklər folklor janrlarının ritual əsasında formalaşmış detallarını zamanın epik gerçəkliyi əsasında təqdim edir. "Oğuz bəgləri gəlüb, oğlan üstünə yığnaq oldılar, təhsin dedilər. "Dədəm Qorqud gəlsün, bu oğlana ad qosun: biləsincə alub, babasına varsun. Babasından oğlana bəglik istəsin, xətt alı versün" – dedilər. Çağırdılar. Dədəm Qorqud gəlir oldı. Oğlanı alub babasına vardı. Dədə Qorqud oğlanın babasına soylamış, görəlim, xanım, nə soylamış. Aydır: Hey Dirsə xan! Oğlana bəglik vergil, Xətt vergil, – ərđəmlidir! Boynı uzun bədəvi at vergil, Binər olsun, hünərlidir! Ağ ayıldan tümən qoyun vergil, – Bu oğlana şişlig olsun, ərđəmlidir! Qaytabandan qızıl dəvə vergil bu oğlana, Yüklət olsun, hünərlidir! Altun başlu ban ev vergil bu oğlana, Kölğə olsun, ərđəmlidir! Çigin quşlı cübbə ton vergil bu oğlana, Geyər olsun, hünərlidir! Bayandar xanın ağ meydanında bu oğlan cəng etmişdir. Bir buğa öldürmüş sən oğlun, adı Buğac olsun. Adını bən verdüm, yaşını Allah versün, – dedi" [6, s. 36].

"Basat Dəpəgözi öldürdüyü boy"da ad belə verilir: "Dədəm Qorqud gəldi. Aydır: "Oğlanım, sən insansan. Heyvanla müsahib olmağı! Gəl, yaxşı at bin. Yaxşı yigitlər ilə eş yort! – dedi. – Ulu qardaşın adı Qıyan Selcikdir. Sənin adın Basat olsun! Adını mən verdim, yaşını Allah versün!" – dedi" [6, s. 98]. Bir qədər əvvəl isə ad seçiminin əsas prinsipi aydın olur: "Oğuz xanın ilçisi gəlüb xəbər gətirdi. Aydır: "Xanım, sazdan bir aslan çıxar, at urar, apul-apul yürüyüşü adam kibi. At basuban, qan sümürər" [6, s. 98]. Demək, "at basdığı üçün Dədə Qorqud ona "Basat" (bas at) adı verir. Yəni burada ad gücün ifadə olunduğu qabiliyyətə görə verilmişdir. Təbii ki, burada da adqoyma rituala müşayiət olunur. Janrın strukturunda ritual təqdim olunmuşdur, amma yenə də adqoyma funksiyası eyni şəkildə icra edilir. "Adqoymanın arxasında qəhrəmanın bütün sonrakı taleyi dayanır. Oğuz elində igidlərə verilən adlar yaddan çıxır, qəhrəmanın əsl adı kimi cəmiyyət içərisində o, bu adla şöhrət tapır. Türk xalqları arasında ailədə doğulan uşağın ad alması ilə bağlı zəngin inanc sistemi vardır. Bu həm uşağın sağlam, xoşbəxt böyüməsi, həm də sonrakı taleyinə müsbət təsir edə biləcək ayin-ritualların keçirilməsi ilə bağlı olmuşdur. Məsələn, əgər ailədə doğulan uşaq dünyasını dəyişirdisə, ondan sonrakı uşağı "Adsız" deyər çağırırdılar. Bu isə uşağın uzun ömür sürəcəyi inamına bağlı idi. Hətta bəzi mənbələrdə "Adsız" adı ilə tanınmış şəxslərin olması da bu fikri təsdiqləyir [2, s. 15].

Əski türklərdə adın gerçək və müqəddəs olduğuna inamla bağlı yeni doğulan körpəyə adqoyma mərasimi keçirilmişdir ki, bu ənənə bəzi bölgələrdə bu gün də davam etməkdədir. İnanca görə, adqoyma mərasimində körpə ağ bir parçaya bükülüb qapının kəndərindən üç, yeddi və ya doqquz dəfə keçirilirdi. Bu, uşağın həyatı boyunca pak, üzüağ və uzun ömürlü olması anlamını daşıyırdı [9]. Bəzi mənbələrə görə, ailədə yeni doğulmuş oğlan uşağı bir müddət sonra ölərdisə, o zaman ona "Tanrı nəzəri deydi" deyirdilər. Daha sonra doğulan oğlan uşaqlarını "Tanrı nəzəri" ndən qorumaq üçün yeməli mərasim təşkil edərdi və uşağın adını "Niyazi", "Kəpək", "Ağirci", "Satılmış" və s. kimi adlarla əvəz edərdilər ki, bu da insan adlarının magik gücünə türk xalqlarındakı inamla əlaqəli idi. Əski türklər arasında yeni doğulan körpə çox xəstələnirdisə, "adı ağır gəlmiş" deyər adını daha bəsit adlara dəyişdirmək kimi adət vardı. Həmçinin oğlan uşaqlarının saçlarını uzadıb, qız kimi geyindirib sanki nəzərdən qoruyardılar. Ailədə oğlan uşağının olmasını arzu edənlər isə doğulan qız uşaqlarına Oğulxan, Ümitxan, Dursunxan, Qudrət, Fikrət, Ömrə və s. kimi adlar qoyardılar [3, s. 3]. Xalq arasında belə bir inam bu gün də yaşamaqdadır ki, əgər doğulan uşağa ad gec qoyularsa, həmin uşaq böyüyəndə yalançı olar. Əlbəttə ki, bu inamın da müəyyən mifoloji əsasları vardır. Adla tale arasında bir bağlılığın olması mifik düşüncədə dərk edilən faktlardan biridir. Tarixən Şərqi xalqları arasında ailədə doğulan övladın qız yox, daha çox oğlan olması məsələsi önəmli sayılmışdır. Bahəddin Ögələ görə, "Xitay imperatorluğunda nəql olunan iki doğum əfsanəsi var ki, bunların məzmunu ibtidai qəbilə ənənələri ilə bağlıdır". Burada diqqətçəkən motivlərdən biri doğulan uşağın çimizdirilməsi üçün Tanrının əmriylə arabının təkərlərinin altından su çıxması ilə bağlıdır. Həmçinin həmin mətnə görə, monqollar arasında oğlan övladına xüsusi dəyər verilirdi. Oğlan doğan qadınlara qırmızı, qız doğanlara isə qara paltar geydirərdilər..." [5, s. 557].

Türk xalqlarında da oğlan övladı qiymətli sayılırdı, amma qız və oğlan uşaqları arasında xüsusi ayrı-seçkilik də qoyulmurdu. Xitay imperatorluğunda nəql olunan doğum əfsanəsinə görə, "İmperatriça doğum ağrıları hiss edən kimi tez çölə çıxır və Günəşi 8 dəfə salamlayırdı. Bundan sonra 48 çadırla əhatə edilmiş öz çadırına girir və doğumu gözləyirdi. 48 çadırın hərəsinin arasında buynuzlu bir böyük qoç saxlayır və doğumu gözləyirdilər. Doğum başlanan kimi qoçlar buraxılır, döyüşdürülürdü. Obanın kişiləri də bu işə qarışırdılar. Böyük hay-küy yaranırdı. Onların etiqadına görə, bu cür hay-haray imperatriçanın doğum ağrıları azaldarmış. Əgər doğulan uşaq oğlan olsa, imperatriça badam yağı qarışdırılmış yarım qab qaymaq yeyir, imperator da ona qırmızı paltar hədiyyə edib, çadırının qabağında kitan musiqisi çaldırırmış. Doğulan uşaq qız olsa, imperatriçaya azca duzlanmış noxud və ya lobya şorbası verilir, imperator da ona ancaq qara paltar hədiyyə edir, çadırın qabağında isə yalnız Çin musiqisi çalınırmış. Doğum zamanı yaralanan qoçları sağaldaraq kəsir, ancaq ətinə yemirdilər. Ya da onları dağa buraxardılar. İmperatriça doğandan sonra 9 gün həmin çadırlarda qalır, ancaq ondan sonra başqa çadırlara gedirmiş" [5, s. 588].

Danılmaz faktıdır ki, İslamdan əvvəl cahiliyyət dövründə ailədə doğulan qız uşaqlarına münasibət, ümumiyyətlə, mənfi olmuş, hətta yeni doğulmuş qız uşaqlarını diri-diri torpağa gömmək kimi vəhşi adətlər də icra edilirmiş [1, s. 236]. Amma islam dini bərqərar olduqdan sonra həmin sivilizasiyadan kənar adətlər təcridən tamamilə aradan qalxmışdır. İslam dini birmənalı olaraq ailə dəyərlərinə hər zaman üstünlük vermiş və dünyaya gələn qız övladlarının məhv edilməsi də bəyənilməyən əməllərdən sayılmışdır. Məhəmməd Peyğəmbər (s.ə.s.) ərəblərin körpə qız uşaqlarını diri-diri basdırmalarına qarşı çıxmış, onun zamanında və ondan sonrakı dövrlərdə islam

aləmində qız övladına dair rəvayətlərin yaranması, onların müqəddəs kitablarda əksi insanlığa yaraşmayan davranışların qarşısını almağa xidmət edən addımlardan olmuşdur. Dini rəvayətə görə, Həzrət İbrahimin İsmayıl və İshaq kimi övladları olandan sonra Allahdan qız övladı istəyərək yalvarmağa başladı. İmam Sadiq (ə) həzrətin duasını belə nəql edir: “Vəfat etdikdən sonra onun üçün ağlayan, ocağını isindirən bir övladı olsun deyə, Allahdan ona qız övladı nəsis etməsini istədi” [13, s. 361]. Hədisdən göründüyü kimi, “Peyğəmbərlər atası” adlandırılan Həzrət İbrahim də qız övladının olması üçün Allaha dua edib. İslamda belə hədislərə yetərinə rast gəlmək olar. Qurani-Kərimdə bu barədə yazılıb: “Verilən müjdənin pislili üzündən tayfasından qaçıb gizlənər. Görəsən onu (o körpəni) zillətdə saxlayacaq, yoxsa torpağa göməcək? (Diri-dir basdıracaq?) Necə də pis mühakimə edirlər!” [8, “Nəhl” surəsi, ayə 59].

Nəticə. İslamın yaranması ilə ərəb cəmiyyətində qız uşaqlarına münasibət dəyişməyə başladı. Qurani-Kərim müxtəlif əsaslarla köhnə vəhşi adətləri tamamilə sarsıdıb oğlanlarla qız uşaqları arasında heç bir fərq qoymur. Hətta Quranda ailədə qızın doğulması Allahın bir hədiyyəsi kimi qəbul olunur. “Göylərin və yerin hökmü Allahın əlindədir. O, istədiyini yaradır, istədiyinə ancaq qız, istədiyinə də ancaq oğlan verir [8, “Şura” surəsi, ayə 49]. İslam mənbələrində buyrulur ki, “Qız övladlarını böyüdü, onlarla yaxşı rəftar edənlər üçün qızları Cəhənnəm atəsinin müqabilində sədd olacaq və valideynlərini qoruyacaqlar. Məhəmməd peyğəmbər (s.ə.s.) qızı Fatiməyə (ə) ehtiram göstərməklə cahiliyyət dövrünün adətlərini məhv etmişdir. Beləliklə, islam dini qız uşaqlarının ailədə və cəmiyyətdəki statusunu, hüquq və vəzifələrini müəyyən etdi. Təəssüf ki, şərq təfəkküründə qız övladına münasibət bəzi hallarda hələ də qənaətbəxş deyil. Yaxın və Orta şərqin bir çox ərazilərində qız məzarlıqları son dövrlərə qədər mövcud idi [13]. Göründüyü kimi, türk xalqlarının mifoloji düşüncəsində advermə ritual- mərasimlərinin araşdırılması gerçəkliyin ad və adlandırma ilə bağlı yaranmasını və zəngin inanış sistemi ilə paralel şəkildə mövcudluğunu bir daha təsdiqləyir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

- Altıntaş H. M. Cahiliye devri ve Hz. Peygamber döneminde adam öldürmede takip edilen uygulamaların karşılaştırmalı incelemesi. Dergi Park, İslami İlimler Dergisi. Yıl 2023, Cilt 18, Sayı 2, s. 235-259
- Bəydili C. Türk mifoloji sözlüyü. Bakı: Elm, 2003, 418 s.
- Xəlilov A. Folklor dan fayllar: addan andacan. Bakı: Elm və təhsil, 2014, 84 s.
- Xəlilov A. Oğuz eposunun ritual əsasları. Bakı: Elm və təhsil, 2016, 288 s.
- Ögəl B. Türk mifologiyası. I cild, Bakı: Səda, 2004, 626 s.
- “Kitabi- Dədə Qorqud”. Bakı: Yazıcı, 1988, 265 s.
- Quliyev H. Müdrik qoca arxetipinin dərviş paradiqması. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi / 2011-2 (Temmuz – Aralık), s. 187-193
- Qurani-Kərim. “Nəhl” surəsi, ayə 59 (Məmmədəliyev V. və Bünyadov Z. tərcüməsi), Bakı: 1992
- Şen S. Türklərdə ad verə törenləri, adların önəmi, ad verə ilə ilgili gələnek ve inanclar. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Yıl 2006, Sayı 6, s. 153-159
- Самойлович А. К вопросу о наречении имени у тюркских племён. Живая старина, вып. №2, 1911
- Топоров В. Имена. // Мифы народов мира. Энциклопедия, т.1, М., 1987
- Урманчев Ф. Имя эпического героя // “Советская тюркология” ж., 1986, №4
- Internet resursları:
13. <https://m.modern.az/news/Vəsail,21-ci-cild,361>

Açar sözlər: epik təfəkkür, ritual, advermə, mərasim, mifoloji qaynaq, ailə münasibətləri, dastan strukturu, araşdırma

Ключевые слова: эпическое мышление, ритуал, наименование, обряд, мифологический источник, семейные отношения, структура дастана, исследование

Keywords: epic thinking, ritual, name, rite, mythological source, family relationships, structure of dastan, research

Xülasə

Məqalə Türk epik ənənəsində advermə ritual mərasimlərinin mifoloji – dini qaynaqlarının araşdırılmasına həsr olunub. Əski mifik düşüncədə gerçəkliyin sözlə, yaxud adla yaradıldığına inanırdı. Ad və advermə varlığın arxaik, etnik mahiyyətinin daşıyıcısıdır. Əsrlər boyu türk xalqları ailə dəyərlərinə, övladın dünyaya gəlişi, ad alması və s. məsələlərə həssas yanaşmış, bu həm də türk mifoloji – dini mərasim sistemində də özünü göstərmişdir. Məqalədə advermənin arxaik qaynaqları həm mifoloji – dini, həm də folklor mətnləri əsasında, o cümlədən epik dastan nümunələri əsasında araşdırılmaya cəlb olunmuşdur. Oğuz eposunda Qorqud Ata ıgıdın sonrakı taleyinə təsir edən adı verir, hətta onun atının rəngini də təyin edir. Türk xalqlarının mifik düşüncəsində ailə dəyərlərinin kontekstində nəsilartırma, övladın dünyaya gəlişini şərtləndirən amillər, o cümlədən doğulan uşağa ad verilməsi mərasim sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Həmin dövrlərdə verilən adlar təsadüfdən yaranmamış, hər bir adın mifik və real mahiyyəti əsas götürülmüşdür.

Религиозно - мифологические источники ритуалов - обрядов в тюркском эпическом мышлении Резюме

Статья посвящена исследованию религиозно- мифологических источников ритуалов в тюркской эпической традиции. В древнем мифологическом мышлении считалось, что действительность создается словами или им енами. Имя и наречение являются носителями архаической, этнической сути существования. На протяжении многих веков в тюркской мифолого-религиозной церемониальной системе тюркские народы уделяли особое внимание моральным, семейным ценностям- рождению ребенка, присвоению имени и т. д. В статье исследуются архаические источники на основе как мифолого-религиозных, так и фольклорных текстов, в том числе на примерах эпического эпоса. В огузском эпосе

Горгут Ата дает имя, которое влияет на последующую судьбу героя и даже определяет масть его коня. В мифологическом мышлении тюркских народов в контексте семейных ценностей, воспроизводства факторы, определяющие рождение ребенка, в том числе и наречение имени родившегося ребенка, стали неотъемлемой частью обрядовой системы. Имена, данные в те периоды, были созданы не случайно, за основу была взята мифическая и реальная природа каждого имени.

Advertisement ritual in turkish epic thought - mythology of ceremonies - religious sources

Summary

The article is devoted to researching the mythological-religious sources of advertising rituals in the Turkish epic tradition. In the old mythical thought, it was believed that reality was created by words or names. Names and adjectives are carriers of the archaic, ethnic essence of existence. For centuries, the Turkish people have been focusing on family values, the birth of a child, naming, etc. was sensitive to the issues, this also showed itself in the Turkish mythological-religious ceremonial system. In the article, the archaic sources of advertising were investigated based on both mythological-religious and folklore texts, including examples of epic epics. In the Oguz epic, Gorgud Ata gives the name that affects the subsequent fate of the hero, and even determines the color of his horse. In the mythical thinking of the Turkic peoples, in the context of family values, reproduction, the factors determining the birth of a child, including the naming of a born child, have become an integral part of the ceremony system. The names given in those periods were not created by chance, the mythical and real nature of each name was taken as a basis.

RƏYÇİ: prof. S.H.Orucova